

24. februar 2021

En annen tid

Koronabegrensninger virker litt sløvende etter hvert, og tiltaksløsheten leder til mimring. Noen erfaringer speiler tidligere normer i samfunnet. Pluss og minus.

Fritt skolevalg

Jeg er ikke enig med dem som presser på for fritt skolevalg. Virkningene vil variere etter lokale forhold, men kompromissløst gjennomført på landsbasis vil dette bidra til økte klasseforskjeller fordi prinsippet favoriserer de mest ressurssterke.

Men så var det min egen erfaring. Stedet er Trondheim, og året er 1950. Jeg har fullført folkeskolen, og søkt opptak på realskolen, startetappen i det 5-årige gymnaset. Søknaden var sendt til kommunen, og jeg var tatt ut til Realskolen (se boks). Uttaket var jeg ikke fornøyd med, for de nærmeste vennene fra klassen på folkeskolen var havnet på

Forvirrende navn. Trondhjems Borgerlige Realskole, grunnlagt 1783, var borgerskapets alternativ til den mer embetsrettede Katedralskolen – populært Latinskolen. Realskolen tok også opp piker, som det første gymnas i Norge. Etter reorganiseringer og noen tiår som Gerhard Schønings skole, er navnet nå Thora Storm videregående skole.

Katedralskolen. Andre dag, på skolevei ned Lillegårdsbakken, traff jeg på Raymond. Han var misfornøyd av tilsvarende grunn, - han var sendt til Katta og kameratene til Realskolen. Så vi bestemte å bytte plass.

Formalitetene var enkle. I første time sjekket læreren oppmøtet mot klasselisten. Raymond Peege? Ja vel, «til Realskolen», og «Nils Holme fra Realskolen», føyet til på listen. Ingen skjemaer, ingen spørsmål om karakterer, og alle fornøyde. Det hører med i bildet at enkle ordninger var generelt rådende. Katedralskolen hadde nær 800 elever. I tillegg til ledelse ivaretatt av rektor, inspektør og sekretær med reduserte undervisningsplikter, bestod administrasjonen av en kontordame, en vaktmester og en kasserer (lektor på deltid).

Kranføreren

Sommeren 1957 hadde jeg sommerjobb – godkjent verkstedpraksis for NTH – på National Industri i Drammen. Jeg jobbet i monteringshallen for store transformatorer. Det var meget å gjøre, og overtid en kveld. Så var det kaffepause, og jeg benyttet anledningen, av nysgjerrighet, til å klatre opp i en av traverskranene som var ubemannet på denne tiden. Mens jeg satt i operatørstolen og følte på kontrollene ser

jeg en kar på gulvet som vinker og peker, han trengte et løft. Jeg koblet på strømmen, og satte i gang. Forsiktig, bare en bevegelsesretning av gangen, for faren for pendling av lasten var åpenbar. Men langsomt gikk det bra. Det ble flere løft den kvelden, og til min glede var jeg nå uformelt forfremmet til kranfører. Det ble en del kranføring resten av sommeren, og det gikk bedre etter hvert, om enn med et stort gap til det profesjonelle ferdighetsnivået. Men altså ingen trening eller sertifisering. Ingen ulovligheter heller, for det forelå ikke formelle krav. – Sommeren etter hadde jeg praksisjobb i Helsinki, på Wärtsiläs avdeling for papirmaskiner. Jeg lærte å frese meterstore tannhjul, under nøye oppsyn av en fagarbeider. Og vikarierte litt som traverskranfører...

Førerkortet

Høsten 1960 hadde jeg fullført rekruttskolen, og ble beordret til FFI på Kjeller for resten av førstegangstjenesten. Vi var ca. 40 soldater, de fleste med fullført høyskole- eller universitetsutdannelse, som jobbet som forskningsassistenter. Og en sjelden gang i vaktjeneste. Den omfattet en dagvakt i porten, en sovende nattevakt og neste dag en tur til Oslo med post til/fra Forsvarsdepartementet og noen andre adresser. Før min første Oslo-tur ble jeg spurt av sjefen for vakten og soldatene – visstnok en krigsdeltager – om jeg hadde sertifikat, dvs. førerkort. «Nei.» «Men det skal du vel skaffe deg?» «Ja.» «Kan du kjøre?» «Vel, jeg har kjørt traktor.» «Men da trenger du jo bare øvelse. Du får ta LandRoveren som står i garasjen. Her er kjøreordren.» «Hva om jeg blir stoppet?» «Bilen har militære skilt og blir eventuelt bare stoppet av militærpolitiet. De er interessert i kjøreordren, resten er min sak. Men kjør forsiktig.» Jeg var ikke alene om denne erfaringen. Faktisk forelå det et pakketilbud: Etter ett år med månedlige turer til Oslo og litt «pålagt» øvingskjøring på pene søndager var jeg klar for neste fase. Forsvaret betalte for seks kjøretimer, og i Lillestrøm satt en kjørelærer som hadde spesialisert seg på slike 6-timersoppdrag. Han drillet kjøreruten i Lillestrøm som førerprøven omfattet (uten variasjoner). Læringen var dyp, men ikke bred: «Her vil bilsakkyndige at du bruker andre gir». Slik ble det gratis førerkort, med begrensede ferdigheter.

Romersk innsikt

På 1960-tallet delte jeg i en periode kontor med Mario – en vaskeekte romer. Vi jobbet for NATO. En dag fikk jeg en oppgave i fanget som jeg ikke var kvalifisert for. Da kom livsvisdommen: «Tenk deg at du jobber som scenearbeider, og plutselig går teppet opp og publikum klapper og venter en arie. Du kan stikke av, men da kan du aldri komme tilbake. Eller du kan synge så godt du kan og plassere deg i sentrum for kyndig oppmerksomhet.»

I dette perspektivet ser vi utviklingen over to generasjoner: Vi har lykkes dramatisk med å bedre sikkerheten på arbeidsplassene og på veiene, men de syngende scenearbeidernes muligheter er ikke lenger hva de var.